

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ σέ δρόμους
ποιμαντικής διακονίας

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ¹

Του Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σέ μία ἐποχή, κατά τήν ὁποία ἡ συνεργασία μεταξύ ἐπιστημῶν καί ἐπιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων εἶναι ὄρος ἀπαράβατος γιά τήν ἐπίλυση προβλημάτων καί τήν ὑπέρβαση καταστάσεων σέ πολλές περιοχές τῆς γνώσεως καί τῆς ζωῆς, καθίσταται ἀναγκαῖο τὸ διεπιστημονικό ἀνοιγμα στό χώρο τῆς συμβουλευτικῆς. Ἐάν στήν πρακτική τῆς ἰσχύει ὅτι ἡ συμβουλευτική προϋποθέτει τή σύσκειψη συμβούλου καί συμβουλευομένου γιά τή λήψη ἀποφάσεων καί τήν ἐκτέλεσή τους, τὸ ἴδιο ἰσχύει καί στή θεωρία τῆς. Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀπό κοινού σύσκειψη τῶν ἐπιστημόνων συμβούλων, πού προέρχονται ἀπό διάφορους χώρους τοῦ ἐπιστητοῦ, ὥστε ἀμφίδρομα ἢ καί πολύδρομα νά ἐπικοινωνήσουν καί νά καταλήξουν σέ κανόνες, στάσεις καί συμπεριφορές βοηθητικές στήν ἀνθιση τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων καί τοῦ προσώπου γενικότερα.

Ἡ συνεισφορά ὄλων εἶναι ἀναγκαῖα, ἀρκεῖ νά ὑπάρχουν ἐκεῖνες οἱ ἀρχές πού θά βοηθήσουν στήν πρόσληψη στοιχείων ἀπό ποικίλες πηγές καί κατευθύνσεις. Σέ ἕνα εὐρωπαϊκό συνέδριο συμβουλευτικῆς εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀναζητήσουμε τίς κοινές μας ρίζες ἀλλά καί ἐκεῖνο πού διαφοροποιεῖ. Ἡ Ὁρθόδοξη Συμβουλευτική Ποιμαντική, πού βασιζέται σέ μιὰ μακραίωνη παράδοση ἀσκήσεως τοῦ συμβουλευτικοῦ ἔργου πάνω στίς ἀρχές πού προτείνει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, μπορεῖ νά εἶναι ἕνας χρήσιμος ἐταῖρος πού θά ἐμπλουτίσει καί

ἄλλες παραδόσεις ἀλλά καί νεότερα ἐπιστημονικά ρεύματα πού εἰδικεύονται στό συμβουλευτικό ἔργο πρὸς τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Προσπάθειες πού ἔχουν γίνει μέχρι τώρα γιά ἕνα διάλογο μεταξύ ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς Ὁρθόδοξης Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς ἔχουν δείξει τίς δυνατότητες σέ ἕνα μεγάλο βαθμὸ μιᾶς συμπορεύσεως καί συνεννοήσεως μεταξύ τους.

Ἐκκλησία καί συμβουλές

Μόλις ἀναφερθήκαμε στή μακραίωνη παράδοση ἀσκήσεως τοῦ συμβουλευτικοῦ ἔργου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Καί σήμερα ὁμως μποροῦμε μέ βεβαιότητα νά ἰσχυρισθοῦμε ὅτι στόν ὀρθόδοξο χώρο ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν τὸ ὑψηλὸ αὐτὸ λειτουργημὰ καί συμπαραστέκονται συμβουλευτικά σέ ὄσους τοὺς πλησιάζουν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ διακονία, πού σκοπὸ ἔχει νά βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο στό νά πάρει τίς ἀποφάσεις ἐκεῖνες πού θά τὸν ὀδηγήσουν σέ δρόμους πού φέρνουν στή σωτηρία καί νά τοῦ συμπαρασταθεῖ σ' αὐτό, φέρεται μέ πολλές ἄλλες ὀνομασίες, ὅπως πνευματικὴ καθοδήγηση, ποιμαντικὴ καθοδήγηση, ποιμαντικὴ διαφώτιση, συμβουλευτικὴ ποιμαντικὴ ἢ ποιμαντικὴ συμβουλευτικὴ. Προτιμοῦμε βέβαια τὸν ὄρο Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ, ὅπου τὸ συμβουλευτικὴ χρησιμοποιοῦται ὡς ἐπίθετο. Ἐξυπακούεται ὅτι ἡ Ποι-

μαντική μπορεί να άσκειται με πολλούς τρόπους. Στην περίπτωση μας το ποιμαντική προσδιορίζει την ουσία της Συμβουλευτικής. Πρόκειται, δηλαδή, για Συμβουλευτική που άσκειται έν Έκκλησία και ενεργοποιεί το μυστήριο της σωτηρίας.

Η Έκκλησία γενικά και οί λειτουργοί της, πέραν του λατρευτικού τους ρόλου, ενεργοούν τρεις άλληλένδεται δραστηριότητες: *κήρυγμα - διδασκαλία, πνευματική καθοδήγηση και συμβουλευτική ποιμαντική*. Με το *κήρυγμα και τη διδασκαλία* ο ποιμένας μεταδίδει το εὐαγγελικό μήνυμα στο έκκλησίασμα, με την *πνευματική καθοδήγηση* κάνει συγκεκριμένες εφαρμογές των άξιων του Εὐαγγελίου σε πρόσωπα ή ομάδες ανάλογα με τις άτομικές και ειδικές τους ανάγκες, ένω με τη *συμβουλευτική ποιμαντική* ο ποιμένας δημιουργεί την άτμόσφαιρα που επιτρέπει σε άτομα ή ομάδες να έμπεδώσουν το άγγελμα του Εὐαγγελίου στη συναισθηματική και βουλευτική τους ζωή. Το κήρυγμα *πληροφορεί και έμπνέει* ή πνευματική καθοδήγηση *προσανατολίζει*, ένω ή συμβουλευτική ποιμαντική συνεπάγεται *όλοκληρωμένη πρόσληψη και άφομοίωση*.

Είμαι διάχυτη ή έντύπωση ότι ή Άγία Γραφή, ή πατερική και ή μεταγενέστερη έκκλησιαστική γραμματεία και παράδοση συνιστούν να έπιζητούμε τη *συμβουλή των πατέρων*, γιατί βοηθάει στην προκοπή του βίου. «*Συμβουλής δέ μέτεχε πατέρων σου και ποιήσεις τον άπαντά σου χρόνον έν άναπαύσει*» (Αββās Ησαΐας). Ο Μ. Βασίλειος ύποστηρίζει ότι «*άσυμβούλευτος άνθρωπος πλοϊον έστιν άκυβέρνητον, ως έτυχε ταϊς φοραϊς των πνευμάτων έκδεδομένον*». Σε τελευταία άνάλυση «*άνήρ άσύμβουλος έαυτου πολέμιος*», γι' αυτό «*μετά βουλής πάντα ποίει*» συμβουλεύει ο Γέρων Ίωάννης (χρόνος άκμής ο έκτος αιώνας).

Φαίνεται ότι οί άποδέκτες των παραπάνω λόγων τους έλάμβαναν σοβαρά ύπόψη, γιατί ή έπιδίωξη, ή παροχή και ή άποδοχή συμβουλών ήταν μία τρέχουσα κατάσταση στην Όρθοδοξία. Το ίδιο έξακολουθεί να γίνεται και σήμερα, όσο κι άν δίδεται ή έντύ-

πωση ότι ο σημερινός έκκοσμικευμένος άνθρωπος άποφεύγει να ζητάει συμβουλές ή κι άν τις ζητάει κάνει τελικά «*του κεφαλιου του*» για να νοιώθει αυτόνομος και άπελευθερωμένος.

Είμαι άλήθεια ότι σήμερα έπικρατεί ένα πνεύμα έναντίον κάθε ύπακοής και ύποταγής στην άυθεντία. Σε άκραίες περιπτώσεις μάλιστα, ο σημερινός άνθρωπος φθάνει σε σημείο να άρνείται κάθε μορφή άυθεντίας, κι όχι μόνο εκείνη που θέλει να έπιβάλλεται με τρόπο άυταρχικό. Άρνείται λοιπόν και άρκεϊται στον «*άυθεντικό έαυτό*» του, που τον παραδέχεται ως την μοναδική άυθεντία.

Παρ' όλα αυτά, άν έξετάσουμε προσεκτικότερα τα πράγματα, διαπιστώνουμε, όχι μάλιστα χωρίς κάποια έκπληξη, ότι ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων έπιδιώκει να συμβουλευεται ανθρώπους που έχουν σχέση με την Έκκλησία. Αυτό έξάλλου συμβαίνει όχι μόνο για θέματα που έκ πρώτης όψεως θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν «*θηρησκευτικά*». Ο άνθρωπος του καιρού μας, όσο κι άν προσέρχεται να ζητήσει συμβουλές, χωρίς να θέλει να τον βλέπουν άλλοι ότι το κάνει πλησίον της Έκκλησίας, έχει έμπιστοσύνη και έναποθέτει σ' Αύτην την έλπίδα του για τη λύση ένός ή περισσοτέρων προβλημάτων που τον άπασχολούν.

Το εύρος των προβλημάτων είναι άπειρο. Οί άνθρωποι έρωτούν «*περι πάντων και άλλων των*». Για όλα και για κάθε τι που μπορεί να τους άπασχολήσει. Από θέματα «*ύψηλης πνευματικότητας*» μέχρι θέματα τετριμμένης καθημερινότητας. Έφόσον τα ζητήματα αυτά έχουν βαρύνουσα σημασία στη ζωή τους και το να πάρουν μια άπόφαση δέν είναι ζήτημα πάντοτε εύκολο, έτσι όπως έχουν γίνει περίπλοκα τα πράγματα, άπευθύνονται στην Έκκλησία για να βρουν την πιο σωστή για τις περιστάσεις λύση. Έτσι, ο άνθρωπος συμβουλεύεται σε ό,τι έχει άνάγκη ή φαίνεται σαν άνάγκη του. Η Έκκλησία ανταποκρίνεται «*κατά την έκάστου ιδίαν χρειαν*», σύμφωνα δηλαδή με την άνάγκη του καθενός σε όποιαδήποτε

σφαίρα ζωής και αν ανήκει αυτή ή ανάγκη, τὸ εἶδος τῶν συμβουλῶν πού ζητοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὴ διαδικασία παροχῆς τῶν σχετικῶν ἀπαντήσεων.

Εἶναι φυσικὸ ὅτι δὲν παίξει τὸν ρόλο ἐκείνου πού σέ ὅλα ἀπαντᾷ. Ξέρει νὰ διακρίνει ἐρωτήματα πού ἀπαιτοῦν συμβουλές τεχνικῆς φύσεως καὶ ἀπαντήσεις ἐξειδικευμένης συμβουλευτικῆς (advising) ἢ νὰ διακρίνει συμβουλές πού ἀναφέρονται σέ καλύτερη ἀπόδοση τοῦ ρόλου πού ἕνας ἄνδρας ἢ μιὰ γυναίκα ἔχει νὰ ἐπιτελέσει στὸ στενότερο ἢ εὐρύτερο περιβάλλον του ὡς σύζυγος ἢ γονιὸς ἢ δάσκαλος ἀνάμεσα σέ ἄλλους ρόλους καὶ οἱ ἀπαντήσεις πού θὰ δοθοῦν νὰ εἶναι ἐπιπέδου πού μποροῦμε νὰ ὀνομάσουμε «συμβουλευτικῆς κατὰ περίπτωσιν» (consultation). Ὑπάρχουν ἀκόμα προβλήματα πού ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴ βαθύτερη ὑπαρξή τοῦ προσώπου –ὅπως γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὑπέρβαση τοῦ ἄγχους, πνευματικὸς προβληματισμὸς, κ.ἄ.–, τῶν ὁποίων ἡ λύση θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστεῖ μὲ «συμβουλευτικὴ ἐπὶ προσωπικοῦ ἐπιπέδου» (counseling).

Ἐναπόκειται στὴ διακριτικὴ εὐχέρεια τοῦ συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀπαντήσει ἢ νὰ μὴν ἀπαντήσει σέ ὅλα τὰ ἐρωτήματα πού τοῦ τίθενται. Νὰ παραπέμψει σέ ἄλλους εἰδικούς τὸν συμβουλευόμενο ἢ νὰ ζητήσει τὴ βοήθεια καὶ τὴ συνεργασία ἄλλων ὁ ἴδιος. Ἐνα ἐρώτημα πάντως παραμένει πού χρειάζεται κάποια διευκρίνιση.

Γιατί ἀπευθύνεται ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος στὴν Ἐκκλησία; Πρὶν ἐπιχειρήσουμε νὰ δώσουμε ὁποιαδήποτε ἀπάντηση στὸ πιὸ πάνω ἐρώτημα, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ παραλείψουμε νὰ σημειώσουμε, ὅτι σήμερα στὴν Ἑλλάδα παρέχονται συμβουλευτικὲς ὑπηρεσίες καὶ συμβουλές ἀπὸ ἕνα πλῆθος κοσμικῶν ὑπηρεσιῶν, πού ἀνήκουν στὸ κράτος, σέ ὀργανισμούς, συλλόγους, ἐνώσεις, συνδέσμους γυναικῶν κ.λπ. Παρὰ τὴ δυνατότητα ὅμως αὐτῆ, ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, τελικά, ἐμπιστεύονται τοὺς ἄνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν καὶ γιὰ ζητήματα πού θὰ μποροῦσαν νὰ πάρουν

πληροφορίες καὶ συμβουλές ἀπὸ τὶς μνημονευθεῖσες ὑπηρεσίες.

Αὐτὸ πού τοὺς κάνει νὰ προστρέχουν στοὺς ἄνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὅτι πέραν ἀπὸ μιὰ ἐμπειρία ζωῆς πού διαθέτουν, οἱ ἀπαντήσεις καὶ οἱ συμβουλές τους στηρίζονται στὴν μακραίωνα παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ συμβουλευτικὴ τους δραστηριότητα δὲν στηρίζεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὶς ἱκανότητες τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα, στὶς προσωπικὲς τους ἐμπειρίες ὡς ἀνθρώπων, καὶ δὲν προέρχεται ἀπὸ δική τους πρωτοβουλία· δὲν διορίζονται δηλαδὴ ἀπὸ μόνοι τους σύμβουλοι τῶν ἄλλων. Ὑπάρχει ἢ βεβαιότητα, ὅτι στὰ πλαίσια τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ λάβει χώρα ὑπεύθυνη συμβουλευτικὴ δράση μὲ ἐγγύηση ὀρθῆς ἐκτιμῆσεως τῶν προβλημάτων καὶ ἐπιτυχοῦς καθοδηγήσεως γιὰ τὴν ἐπίλυσή τους.

Εἶναι, ὅμως, δύσκολο στὰ πλαίσια τῆς σημερινῆς σύντομης εἰσηγήσεως νὰ ἀποκτήσουμε μιὰ πλήρη εἰκόνα τῆς φυσιογνωμίας τῆς Ὁρθόδοξης Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς καὶ εἰδικότερα νὰ γνωρίσουμε μὲ ἀκρίβεια σέ τί συνίσταται τὸ συμβουλευτικὸ ποιμαντικὸ ἔργο καὶ ποιῆς κατηγορίες διακρίνουμε σ' αὐτό².

Παράμετροι τοῦ συμβουλευτικοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου

Ποιῆς παράμετροι καθορίζουν τὸ συμβουλευεῖν καὶ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπόψη: Ποιὸ εἶναι, δηλαδὴ, τὸ ὑποκείμενο καὶ ποιὸ εἶναι τὸ ἀντικείμενό του; Ποιὸς εἶναι ὁ τόπος ὅπου διενεργεῖται, ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὁποῖον πραγματοποιεῖται, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτελεῖται, ὁ λόγος ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῖου γίνεται, ὁ σκοπὸς στὸν ὁποῖο ἀποβλέπει ἢ τὰ ζητήματα-θέματα στὰ ὁποῖα καλεῖται τὸ συμβουλευτικὸ ποιμαντικὸ ἔργο νὰ ἀνταποκριθεῖ καὶ νὰ ἀπαντήσει; Τελικά, ποιὸς καὶ ὡς τί συμβουλευεῖ ποιόν, πού, πῶς, πότε, γιατί, πρὸς τί, σέ τί;

Αὐτὰ τὰ ὀκτὼ ἐρωτήματα, θὰ μᾶς βοηθοῦσαν νὰ προσεγγίσουμε διαδοχικὰ τὸ θέ-

μα μας και να αποκτήσουμε πανοραμική αντίληψη του τί είναι το συμβουλευτικό έργο, το συμβουλευν και ποιές είναι οι κατηγορίες του. Σε μερικά, αν και όχι με συστηματικό τρόπο, δόθηκαν κάποιες απαντήσεις προηγουμένως.

Για το ποιός συμβουλεύει θα λέγαμε ότι κατά κύριο λόγο στη σημερινή πρακτική είναι οι ιερείς και ιδιαίτερα εκείνοι στους οποίους έχει εμπιστευθεί η Έκκλησία το λειτουργήμα της πνευματικής πατρότητας με το ειδικό ένταλτήριο γράμμα, όπως λέγεται, να μπορούν να ασκούν το έργο της εξομολογήσεως. Στα πλαίσια του Μυστηρίου της

Έξομολογήσεως οι άνθρωποι δεν εξαγορεύονται μόνο αμαρτήματα αλλά και επιδιώκουν να πάρουν απαντήσεις για χίλια δυο ζητήματα που τους απασχολούν. Άλλα και εκτός Μυστηρίου οι άνθρωποι επιδιώκουν να λύσουν διάφορες απορίες και προβλήματα απευθυνόμενοι στους ιερείς ή σε μοναχούς και ιδιαίτερα σε όσους

από τους τελευταίους διακρίνονται για το διακριτικό τρόπο αντιμετώπισης δύσκολων θεμάτων. Είναι αυτοί που η Παράδοσή μας χαρακτηρίζει ως διακριτικούς Γέροντες και δόξα τῷ Θεῷ δεν λείπουν και δεν έλειψαν τα τελευταία χρόνια από τον τόπο μας. Αναφέρω μεταξύ άλλων τους Γέροντες Πορφύριο, Παΐσιο, Ίάκωβο, οι οποίοι βοήθησαν πολύ κόσμο να αντιμετωπίσει δύσκολα και σοβαρά προβλήματα. Μάλιστα αυτές οι μορφές και άλλες αποτελούν έδω και καιρό ιδιαίτερο στόχο έρευνάς μου με συνεργάτες, ώστε να έντοπισθούν στον χώρο και να απο-

τυπωθεί ή πρακτική τους και ή μέθοδός τους. Η όλη προσπάθεια ονομάζεται «Σχεδιάγραμμα Πνευματικής Γεωγραφίας».

Δέν είναι, όμως, μόνο ιερείς και μοναχοί άνδρες που ασκούν το έργο της Συμβουλευτικής Ποιμαντικής. Και μοναχές έχουν αναδειχθεί στο έργο αυτό αλλά και λαϊκοί, άνδρες και γυναίκες διακονούν σ' αυτό το έργο. Τελευταία, μάλιστα, έρευνά μας, με συνεργάτη από την Μέση Έκπαίδευση τον κ. Στέφανο Κουμαρόπουλο, φέρνει στο φως στοιχεία που δείχνουν ότι οι θεολόγοι καθηγητές της Μ.Ε. θεωρούν ως κύριο έργο τους, πέραν της μεταδόσεως γνώσεων, τη

συμβουλευτική εργασία πλησίον των μαθητών τους³. Υπάρχει ειδική ανακοίνωση στο συνέδριο του κ. Κουμαρόπουλου για τη «Συμβουλευτική του θεολόγου καθηγητή της Δευτεροβάθμιας Έκπαίδευσης». Μικρότερης έκτασεως έρευνα, που διενεργήθηκε στα πλαίσια του μαθήματος της Συμβουλευτικής Ποιμαντικής, μεταξύ

των Κατηχητών της Ί. Αρχιεπισκοπής Αθηνών, έδειξε ότι οι Κατηχητές διακρίνουν και συμβουλευτική διάσταση στο έργο της Κατηχήσεως⁴.

Αυτά όλα δέν σημαίνουν ότι υπάρχει πολύ μεγάλη έμπλοκή λαϊκών στο συμβουλευτικό έργο της Έκκλησίας. Γίνεται, όμως, προσπάθεια διαδόσεως της αξίας του συμβουλευτικού έργου της Έκκλησίας αρχής γενομένης μέσω των παραδόσεων στο Πανεπιστήμιο του ειδικού υποχρεωτικού μαθήματος της Συμβουλευτικής Ποιμαντικής - Έξομολογητικής, καθώς και μέσω σεμινα-

ρίων και συνεδρίων. Συγκεκριμένα, τοῦ ἐπιμορφωτικοῦ σεμιναρίου «*Ποιμαντική Πράξη και Ψυχική Υγεία*» ἢ συνεδρίου ἀφιερωμένου μεταξύ ἄλλων στοῦ θέμα «*Ὁ ἐξομολόγος και ἡ ἀντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικῆς υγείας*»⁵. Ἡ ὑπαρξη και λειτουργία ἐδῶ και τρία χρόνια Γραφείου Συμβουλευτικῆς στοῦ Τμήμα Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μέ ταυτόχρονη προαιρετικὴ ἐνημέρωση σέ εἰδικές συναντήσεις τῶν φοιτητῶν μας σέ θέματα ψυχικῆς υγείας, μέ στέλεχος τοῦ Κέντρου Ψυχικῆς Υγιεινῆς στοιχεῖ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση⁶. Γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Γραφείου Συμβουλευτικῆς στοῦ Τμήμα Κοινωνικῆς Θεολογίας θὰ ὁμιλήσει σέ εἰδικὸ στρογγυλὸ τραπέζι τοῦ Συνεδρίου ὁ διδάκτωρ Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας και ψυχίατρος π. Ἀδαμάντιος Αὐγουστίδης, ὁ ὁποῖος ἐπωμίζεται και τὸ κύριο βάρος τῆς λειτουργίας τοῦ Γραφείου. Ἀναφέρω ἐπίσης τὴν προσπάθεια ἄλλου συνεργάτου, τοῦ π. Ἀθανασίου Καλογήρου εἰδικευμένου στοῦ διαδικτυο, γιὰ ἄσκηση συμβουλευτικοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου μέσω τοῦ διαδικτύου.

Θὰ ἤθελα ἐπίσης νὰ μὴν παραλείψω νὰ σημειώσω τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν φοιτητῶν μας πτυχιούχων ἄλλων σχολῶν, οἱ ὁποῖοι σέ φροντιστηριακές ἐργασίες ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἐπιχειροῦν νὰ διερευνήσουν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς *Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς* **στὰ πλαίσια τοῦ ἐπαγγέλματος πού ἀσκοῦν** (δάσκαλοι, δικηγόροι, δικαστές κ.ἄ.). Σέ **μεταπτυχιακὸ ἐπίπεδο** στοῦ πρόγραμμα «*Ποιμαντικὴ Θεολογία και Ἀγωγή*» διδάσκονται σχετικά μαθήματα. Σέ συνεργασία μάλιστα μέ τὴν Ἱ. Μητρόπολη Φθιώτιδος και κατ' ἐντολήν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Εἰδικὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν Γάμου, Οἰκογένειας, Προστασίας τοῦ Παιδιοῦ και Δημογραφικοῦ Προβλήματος προγραμματίζεται μεταξύ ἄλλων ἀπὸ τὸ ἐκεῖ πιλοτικὸ Κέντρο Προετοιμασίας Γάμου ἢ παροχὴ συμβουλῶν πρὸς τοὺς μελλονύμφους ἀπὸ εἰδικούς συνεργάτες μέ στόχο τὴν ὑπέρβαση προβλημάτων και τὴν πρόληψη δυσκολιῶν.

Βασικὲς ἀρχές και στάσεις

Ἐὰν ἀναφερθῆκαμε στὴν συμβουλευτικὴ πράξη, στὰ πρόσωπα πού τὴν ἀσκοῦν και στοὺς συμβουλευομένους, θὰ ἦταν χρήσιμο, ἔστω και ἐπιγραμματικά, νὰ διατρέξουμε τὶς **ἀρχές** πού ἡ ὀρθόδοξη παράδοση προβάλλει τόσο γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τῆς πράξης ὅσο και γιὰ τὴ συγκρότηση τῆς θεωρίας (πρόσληψη, φιλοκαλία, συνεργία, ἐμπειρία).

Ἡ πρώτη εἶναι ἡ **ἀρχὴ τῆς πρόσληψης**. Ἡ Ἐκκλησία «*προσλαμβάνει*» τὰ πάντα στὴν ὑπηρεσία της, ὄχι βέβαια μέ τὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ πού ἀγιάζει τὰ μέσα. Τὰ ἐνσωματώνει κάνοντάς τα οἰκεῖα και τὰ προσοικειώνει, ἐνῶ τὰ διακονεῖ και τὰ θεραπεύει μέ τὴν ἐξιδιοποίηση ἐλλείψεων και σφαλμάτων. Σὰν τὸν Δημιουργὸ πού ἐμφύσησε στοῦ χῶμα ζωὴ, ἔτσι και ἡ Ἐκκλησία ἀναμορφώνει τὸν ἄνθρωπο ἐπαναφέροντάς τον στοῦ ἀρχαῖο κάλλος, και τὸν **μεταμορφώνει φιλοκαλικά** συνεργοῦσα ἐν ἐλευθερίᾳ μέ ὅλες τὶς δυνάμεις του (τέχνη, ἐπιστήμη κ.ἄ.), ἐφ' ὅσον και αὐτὲς τὸ ἐπιθυμοῦν ἢ τουλάχιστον δὲν ἀντιτίθενται σ' αὐτὴν τὴν **συν-ἐργεία**. Ἐδῶ, εἶναι φανερό, ὅτι προϋποτίθεται μία συμβουλευτικὴ ἀνθρωπολογία πού ὡς πρόταση ζωῆς ἔχει τὸν **φιλοκαλικὸ ἄνθρωπο**, γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ὁποῖου **ὑποτίθεται** ἡ ἐπίδιωξη τῆς ἀντίδοσης τῶν ιδιωμάτων μεταξύ ἐκείνων πού προσλαμβάνουν και ἐκείνων πού προσλαμβάνονται και συνεργοῦν. Στόχος της εἶναι ἡ **ἐμπειρικὴ γνώση** και δοκιμὴ και σκοπεύει στὴ σύζευξη θεωρίας και πράξεως, ὑλικοῦ και πνευματικοῦ, ψυχικοῦ και σωματικοῦ.

Ἡ ἐμπειρία αὐτὴ προάγεται στοῦ μέτρο πού ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει ἀθηντικά τὸν ἑαυτό του (αὐτογνωσία ὑπὸ ἔγκυρη και ἐμπειρη καθοδήγηση). Τότε μόνο εἶναι δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος και τὸν ἑαυτό του νὰ γνωρίσει, και τὸν ἄλλο (ἐτερογνωσία), και τὸν κόσμο (κοσμογνωσία) και τὸν Θεὸ (θεογνωσία) και ν' ἀξιωθεί νὰ διδάξει και ἄλλους. Ἀλλιῶτικα εἶναι «*ἐπικίνδυνον τὸν μὴ διὰ πρακτικοῦ βίου ἀναχθέντα διδάσκειν*» (Ἀμμᾶ Συγκλητικῆ).

Ὅπωςδήποτε ἡ ἐνεργοποίηση τῶν ἀρχῶν αὐτῶν καὶ ἡ τροχοδρόμησή τους σέ μεθόδους προϋποθέτει τὴν τήρηση στάσεων, οἱ ὁποῖες καὶ θὰ ἐγγυῶνται τὴν ἀμοιβαιότητα τῶν ἀνταλλαγῶν τῶν συναλλασσομένων πλευρῶν εἴτε πρόκειται περὶ προσώπων εἴτε περὶ περιοχῶν γνώσεως καὶ ζωῆς. Ὡς μία τέτοια γενικὴ στάση ἀναγνωρίζεται ἡ **στάση φιλοξενίας**, ἔτσι ὅπως νοηματοδοτεῖται καὶ κατὰ μέγα μέρος «ἐπικαλύπτεται» ἀπὸ τὶς δύο «συνιστώσες» τῆς, ὡς **στάση ἀγάπης**, ὅπως ἐξοικονογεῖται ἀπὸ τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ **στάση ὑποδοχῆς**, ὅπως προτείνεται ἀπὸ τὴν οὐμανιστικὴ ψυχολογία καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν Carl Rogers.

Ἡ τήρηση μιᾶς τέτοιας στάσεως ὁδηγεῖ σέ μία κοινὴ πορεία, συν-χώρηση, συν-οδεία, λήψη ἀποφάσεων ἀπὸ κοινοῦ, συν-βουλευτικὰ καὶ ὄχι αὐθαίρετα, ὅπου πρῶτοι καὶ ἔσχατοι ἐναλλάσσονται καὶ ἡ θέση τους τελικὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πρόθεσή τους νὰ διακονοῦν ἢ νὰ ἄρχουν καὶ ἀπὸ μία ἐσχατοπρωτικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία κάποιος ἔσχατος δὲν κωλύεται νὰ εἶναι καὶ πρῶτος, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται ἂν θὰ εἶναι καὶ πρῶτος (πρβλ. Μάρκου θ', 35).

Μὲ τὶς τελευταῖες γραμμὲς χαράσσεται καὶ ἡ τακτικὴ μιᾶς συνεργασίας μεταξὺ ὀρθόδοξου συμβουλευτικῆς παραδόσεως καὶ Συμβουλευτικῆς ἐπιστήμης. Οἱ ἀρχές πού ἀναφέραμε καὶ πού ἐφαρμόζει ἡ Ὀρθόδοξη Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσουν κοινὴ ἀφετηρία γιὰ τὴν οἰκοδόμησι μιᾶς κοινῆς συμβουλευτικῆς στάσεως καὶ γιὰτί ὄχι μιᾶς ἐπιστήμης τῆς συμβουλευτικῆς.

Σημειώσεις

1. Εἰσήγηση σέ στρογγυλὸ τραπέζι μὲ θέμα «*Ἡ διεπιστημονικὴ ἔννοια τῆς Συμβουλευτικῆς*» στὸ πλαίσιο τοῦ 8ου Συνεδρίου Εὐρωπαϊκῆς Συμβουλευτικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐταιρείας Συμβουλευτικῆς, πού ἔγινε στὴν Ἀθήνα 20 μὲ 25 Σεπτεμβρίου 2001. Τὸ συνέδριο ἀσχολήθηκε μὲ τὴ «*Συμβουλευτικὴ στὸ χῶρο τῆς πρόληψης*».

2. Γιὰ κάτι τέτοιο παραπέμπουμε στὶς διδακτι-

κές μας σημειώσεις τοῦ Μαθήματος τῆς Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς - Ἐξομολογητικῆς, ἐκδοσὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 2000, 316 σελ. (ἀνατύπωση τὸ 2001). Σ' αὐτὲς ἐμπεριέχεται καὶ ἡ *Εἰσαγωγή μου στὴν Ὀρθόδοξη Συμβουλευτικὴ Ποιμαντικὴ*, Ἀθήνα 1985. Συνάδελφοι τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν ἀσχοληθεῖ καὶ παρουσιάσει τὸ ἔργο τῆς «*Ποιμαντικῆς Συμβουλευτικῆς*» (Pastoral Counseling) σέ παραγράφους βιβλίων τους καὶ ἄρθρα: Εὐστ. Γ. Δημητρόπουλος, *Συμβουλευτικὴ καὶ συμβουλευτικὴ ψυχολογία, Ἡ θεωρία τῆς, ἡ πράξη τῆς, οἱ ἐφαρμογές τῆς* (μέρος δεύτερο), ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα, 1992, σ. 245-249· Μαρία Μαλικιώση-Λοῖζου, *Συμβουλευτικὴ ψυχολογία*, Ἀθήνα 1999, σ. 312-314· Εὐστ. Γ. Δημητρόπουλος καὶ Ἀργυρῶ Χαροκοπάκη, *Ποιμαντικὴ συμβουλευτικὴ: Μιὰ πρόκληση γιὰ τὴ Συμβουλευτικὴ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν στὴ χώρα μας*, περ. «Ἐπιθεώρηση Συμβουλευτικῆς - Προσανατολισμοῦ», τ. 48-49, Μάρτιος καὶ Ἰούνιος 1999, σ. 21-36· Ἀλέξανδρος Κοσμόπουλος, *Ἡ ἄσκηση τοῦ συμβουλευτικοῦ - ποιμαντικοῦ ἔργου στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπόπειρα θεώρησής του ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς «Σχεσιοδυναμικῆς καὶ προσωποκεντρικῆς συμβουλευτικῆς»*, στὸ *Παιδαγωγία Ζωῆς* (ἐπιμ. Σταύρου Σ. Φωτίου), ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1999, σ. 93-143.

3. Βλ. Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου - Στέφανου Χρ. Κουμαρόπουλου, *Τὸ ἔργο τοῦ θεολόγου καθηγητῆ καὶ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν*, Ἀθήνα, ἐκδ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: Ἐρευνητικὰ προγράμματα, 1998, 64σ.

4. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ ἔγινε ἀπὸ τὸν τελειόφοιτο τότε καὶ νῦν ὑπηρετοῦντα ὡς γραμματέα στὴν Ἱ. Μητρόπολη Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης κ. Σπύρο Τσεκούρα.

5. Βλ. «Ἐφημέριο» Δεκεμβρίου 1999, σ. 16-17. Τὸ συνέδριο ἀφοροῦσε «*Θέματα τοῦ ἱ. Μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως*» πού ὀργάνωσε ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1-2 Ἰουνίου 2000 στὸ Προκόπι Εὐβοίας.

6. Περισσότερα γιὰ τὶς δραστηριότητες καὶ προοπτικὲς τοῦ γραφείου βλ. στὸ ἄρθρο τῶν Ἀ. Μ. Σταυροπούλου καὶ π. Ἀδαμαντίου Αὐγουστίδη, «*Γραφεῖο Συμβουλευτικῆς*» τῆς *Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν* («Ἐφημέριος» Ἰανουαρίου 2002, σ. 19-22).